

Капінос Г.І.,

канд. екон. наук., доцент, доцент
кафедри економіки, менеджменту та адміністрування
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ В АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Управління якістю на підприємстві чи в організації має за мету досягнення економічного ефекту, тобто збільшення прибутку в кінцевому підсумку. Успішна діяльність забезпечується випуском продукції (наданням послуг), які відповідають чітко встановленим потребам, галузі застосування та призначенню; задовольняють вимоги споживачів; відповідають вимогам стандартів, технічних умов, охорони навколишнього середовища; запитам суспільства; пропонуються споживачам за конкурентоспроможними цінами; є економічно вигідними, тобто приносять прибуток [1].

У п'ятій редакції міжнародного стандарту ISO 9000:2015 система менеджменту якості включає в себе діяльність, за допомогою якої організація встановлює свої цілі та визначає процеси і ресурси, що необхідні для досягнення бажаних результатів [2]. Система менеджменту якості управляє взаємодіючими процесами та ресурсами, необхідними для створення цінності та виробництва продукції для відповідних зацікавлених сторін.

При впровадженні на підприємствах систем менеджменту якості (СМЯ) часто виникає питання оцінки їх ефективності та впливу на результати діяльності підприємства. Крім того, важливого значення набуває роль оцінки ефективності функціонування СМЯ в аналітичній системі підприємства.

Метою дослідження є розгляд особливостей та місця оцінки ефективності системи менеджменту якості в аналітичному забезпеченні діяльності підприємства. При цьому важливе значення в розумінні сутності та процедур проведення оцінки ефективності системи якості займають властиві для неї функціональні характеристики.

На наше переконання система менеджменту якості являє собою сукупність структур, що відносяться до різних сфер діяльності підприємства, здійснюють найбільший вплив на якість при виконанні своїх функцій встановленими методами з використанням необхідних ресурсів. Крім того система якості включає в себе діяльність, за допомогою якої підприємство встановлює цілі та визначає основні процеси та ресурси для їх досягнення.

Формування та впровадження системи менеджменту якості на підприємстві має містити певну послідовність дій, остання з яких передбачає організацію офіційної оцінки та сертифікацію системи якості органом по

сертифікації. Саме організація оцінки іноді викликає певні труднощі як при розробці системи якості (на проектній стадії робіт), так і після її впровадження. При цьому аналітичне забезпечення підприємства виступає окремою системою, заснованою на інформації, яка одержана шляхом здійснення економічного аналізу даних для визначення результатів управління.

Аналітична система забезпечує кількісну та якісну оцінку змін, що відбуваються в керованому об'єкті. Вона дозволяє вчасно побачити тенденції розвитку як небажаних, так і прогресивних явищ. На основі різних методик аналізу розробляються варіанти управлінських рішень, які дають змогу створити сприятливі умови для прогресивного сталого розвитку підприємства.

Для забезпечення належного функціонування системи менеджменту якості, як складової системи управління підприємством, та її розвитку в довгостроковій перспективі, міжнародними стандартами ISO регламентовано обов'язковість постійного здійснення процедур моніторингу, вимірювання, аналізу, вдосконалення. При цьому в міжнародних стандартах не зазначено чітких вимог щодо застосування певних методів і моделей до реалізації даних процедур. З огляду на це нами запропоновано методичний підхід щодо створення підсистеми оцінювання формування, стану та розвитку системи менеджменту якості на підприємстві.

Варто зазначити, що оцінка ефективності впровадження та сертифікації систем менеджменту якості є досить складним завданням на практиці. Це пов'язано з тим, що досить часто можуть виникати ситуації, коли важко виявити, який вплив на економічні показники діяльності підприємства здійснило функціонування на підприємстві сертифікованої у відповідності до вимог міжнародних стандартів системи менеджменту якості. У зв'язку з цим необхідні спеціальні процедури, які дозволяють з достатньою точністю встановити вплив системи якості на результати діяльності підприємства. Через це видається доцільним аналіз всіх процесів підприємства, які пов'язані з функціонуванням системи, у результаті якого можна встановити вплив окремих факторів на підвищення результативності підприємства в процесі аналітичного забезпечення його діяльності.

Оцінка кількісного впливу факторів, пов'язаних з впровадженням та сертифікацією систем менеджменту якості на зміну прибутку є для підприємства досить складним завданням. Незважаючи на ці труднощі, ефективність сертифікації систем якості за міжнародними стандартами ISO серії 9000 можливо оцінити за допомогою двох підходів: засобами непрямого аналізу та за допомогою спеціальних розрахунків економічного ефекту.

Непрямий аналіз ефективності сертифікації СМЯ полягає в порівнянні ряду економічних показників діяльності підприємств. Для цього можливе використання таких показників, як річні темпи зростання обсягів виробництва та реалізації, розмір прибутку, показник виробітку на одного працюючого, питома вага фактичних втрат від браку у собівартості,

рентабельність продукції та підприємства; термін окупності інвестицій.

За допомогою цих показників можна оцінити ефективність міжнародної сертифікації СМЯ шляхом порівняння їх значень до і після сертифікації, а також із значеннями підприємств, що не мають міжнародного сертифікату на систему якості або із значеннями середньогалузевих показників. Також чималий інтерес представляє порівняння основних показників діяльності підприємства з узагальненими показниками розвитку економіки України.

Якщо в результаті порівнянь будуть розбіжності в позитивний бік, то можна говорити про економічну доцільність сертифікації системи менеджменту якості за міжнародними стандартами ISO 9000. Поряд з цим потрібно брати до уваги ту обставину, що їх зміна могла бути викликана впливом інших факторів, які не пов'язані з сертифікацією системи менеджменту якості.

У цілому варто відзначити, що даний підхід є початковим етапом визначення ефективності розробки, впровадження та сертифікації систем якості у відповідності до вимог міжнародних стандартів ISO 9000. Більш детальний аналіз полягає в розрахунку ефективності інвестицій на впровадження та сертифікацію системи менеджменту якості.

У загальному вигляді економічний ефект в результаті впровадження та сертифікації СМЯ являє собою різницю між додатковими економічними результатами та витратами на її впровадження та сертифікацію. Економічні результати функціонування системи менеджменту якості являють собою додатковий прибуток підприємства. Отже, економічний ефект функціонування сертифікованої системи якості являє собою різницю між приростом прибутку після її сертифікації та витратами на її створення, впровадження, сертифікацію.

В даному випадку розрахунок економічного ефекту має ґрунтуватися на факторному аналізі основних економічних результатів від функціонування системи менеджменту якості, а це потребує додаткових досліджень.

Для кількісного вимірювання ефективності СМЯ можливо застосувати метод експертних оцінок, що дасть змогу градації показників результативності СМЯ визначати в балах. Тоді зведення показників до узагальненої оцінки є можливим за допомогою комплексного показника – коефіцієнта ефективності СМЯ [3], розрахунок якого можна здійснювати за формулою:

$$P_{\text{СМЯ}} = (P_i \times W_i),$$

де $P_{\text{СМЯ}}$ – рівень ефективності СМЯ;

P_i – експертна оцінка i -го показника СМЯ;

W_i – коефіцієнт вагомості i -го показника ефективності СМЯ.

Такий підхід до структуривання показників системи менеджменту якості дасть можливість оцінювати та вдосконалювати систему якості, що сприятиме підвищенню ефективності роботи підприємства в цілому.

Запропонований підхід до формування підсистеми оцінювання ефективності СМЯ в аналітичній системі підприємства дасть можливість

доповнити аналітичне забезпечення діяльності суб'єкта господарювання, що сприятиме ухваленню виважених управлінських рішень та переорієнтації ресурсів для досягнення високих показників його сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Капінос Г. І. Управління якістю [текст]: навчальний посібник / Г. І. Капінос, І. В. Грабовська. – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 278 с.
2. ДСТУ ISO 9000:2015. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2015, IDT). – К.: ДП НДІ «Система», 2015.
3. Єрмошенко, М. М. Система управління якістю як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства / М. М. Єрмошенко, Д. Г. Гольцев // Держава та регіони. – 2011. – №1. – С.89-92.

Ляшенко В.В.,

канд. екон. наук, доцент кафедри підприємництва,
управління та адміністрування
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ
Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»
м. Миколаїв

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Успішність виконання запланованих показників діяльності підприємства значною мірою залежить від здатності його забезпечити економію на витратах, зокрема, зменшити рівень непрямих витрат, а також від здатності дотримуватися визначених у системі збалансованих показників стратегічних цілей. З цією метою необхідно впроваджувати інноваційні інструменти оцінки ефективності та контролю антикризових заходів. Сучасна економічна та фінансова нестабільність в Україні спричинила появу кризової ситуації на більшості промислових підприємств, характерними проявами якої стали руйнування організаційного, економічного та виробничого механізмів функціонування, погіршення результатів діяльності підприємства, втрата стійкості та можливостей для розвитку, низька ефективність наявного механізму прийняття та реалізації управлінських рішень. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є контролінг витрат як важливий напрямок антикризового фінансового контролінгу.

Цей напрямок має бути сконцентрований на виявленні резервів зниження потреби у фінансових ресурсах на забезпечення операційної та інвестиційної діяльності. Досягнення цього завдання можна забезпечити на основі впровадження інноваційних розробок щодо економного використання